

Flyangrepene

på Nybergsund og Leiret

Tyskerne har ikke greid å få Kongen og regjeringen til å kapitulere etter at de måtte gi opp å ta dem til fange i Hamar og Elverum. Nå skal det stå om Kongen og regjeringens liv.

Om ettermiddagen den 11. april setter tyske bombefly inn et voldsomt angrep på Nybergsund direkte rettet mot Kongen og regjeringen. De tyske maskingeværskytterne i flyene peprer skogen der Kongen, kronprinsen og regjeringen forsøker å finne dekning. Samtidig setter tyske bombefly inn et terrorangrep på Leiret i Elverum. I Nybergsund er det bare såvidt Kongen, kronprinsen og regjeringen kommer fra det med livet i behold. I Leiret blir det meste lagt i ruiner. 41 norske liv går tapt under dette angrepet.

Innbygda

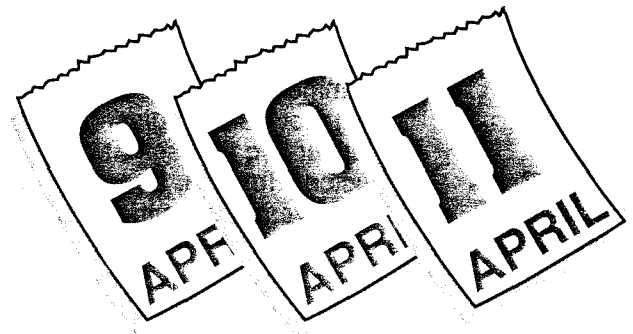
Etter flyangrepet i Nybergsund reiser Kongen og regjeringen til Innbygda. På Trysil lensmannskontor holder de et møte som kommer til å bestemme Kongens og regjeringens videre skjebne.

Helt siden de forlot Oslo om morgenen den 9. april har Kongen og regjeringen holdt kurs mot Sverige. I Innbygda forlater de denne utvegen for godt. Det blir vedtatt å reise til Lillehammer og om nødvendig videre opp over Gudbrandsdalen for å nå kysten. Det avgjørende er at de samtidig vedtar å bli hos sitt folk i nødens stund og så lenge det er kamp på norsk jord.

Fra Innbygda kommer vegen til å gå helt til England, der Kongen og regjeringen fortsetter kampen mot tyskerne til Norge igjen er fritt og selvstendig i 1945.

Elverum. «Flyene kom igjen og igjen, og for hver gang slapp de enda flere bomber og la enda flere hus i ruiner».

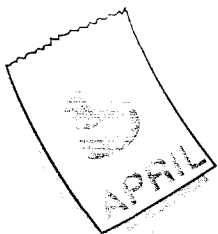
1940

Da krigen kom til Elverum og Trysil

Elverum kommune
Trysil kommune

101424

Den norske regjering får like etter midnatt melding om at fremmede krigsskip er på veg mot Oslo. Regjeringen samler seg til krisemøte på Victoria Terrasse. Den vet ikke hvem de fremmede er. Klokk 4.30 kommer den tyske sendemann til Victoria

Terasse. Han forteller at Tyskland har tatt Norge under sin beskyttelse og krever at regjeringen overgir landet uten motstand. Regjeringen sier nei.

Oscarsborg

Klokk 4.21 åpner Oscarsborg festning ild mot krysseren «Blücher» som leder den tyske angrepsstyrken som skal ta Oslo, Kongen og regjeringen. To timer senere synker krysseren. Den når aldri Oslo

Hamar

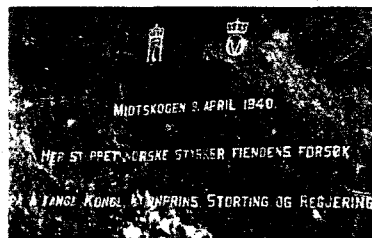
Klokk sju forlater Kongen, regjeringen og Stortinget Oslo med ekstratog til Hamar. Om kvelden er tyske soldater på veg mot Hamar for å arrestere Kongen og regjeringen. Sammen med Stortinget forlater de Hamar og reiser til Elverum.

Elverumsfullmakten

Regjeringen og Stortinget kommer til Elverum Folkehøgskule der Stortinget er sammenkalt til møte. Her blir Elverumsfullmakten til, om ikke formelt vedtatt av Stortinget. Møtet er over klokka 22.30. Forsamlingen synger første og siste vers av «Ja, vi elsker» før det hele er over.

Midtskogen

Soldater fra Terningmoen og frivillige medlemmer fra skytterlag sperer Hamarvegen ved Midtskogen for

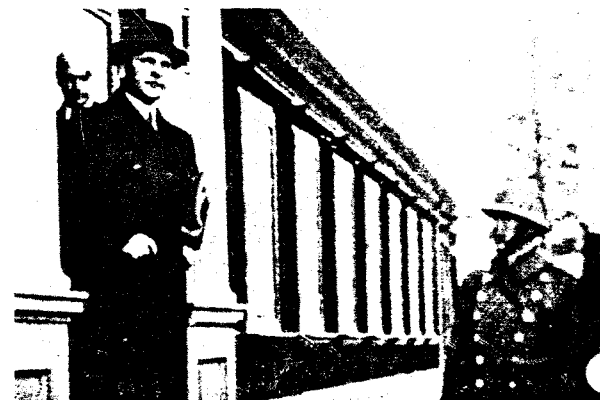

å stanse tyskerne som nå er på veg mot Elverum. Klokk to om natten når de fram til Midtskogen, men de kommer ikke lenger. De norske soldatene har gjort sin jobb. Kongen og regjeringen forlater Elverum for å dra videre til Nybergsund. Dit kommer de i løpet av natten til 10. april.

Etter avtale med regjeringen, kommer den tyske sendemannen til Elverum den 10. april for å ha en samtale med kong Haakon. Kongen biler fra Nybergsund til Elverum. Sammen med utenriksminister Halvdan Koht møter han sendemannen på Elverum Folkehøgskule. Den tyske sendemannen gjentar kravene fra Victoria Terrasse. I tillegg krever han at Kongen skal utnevnte Vidkun Quisling til ny statsminister.

Kongens nei

Minister Curt Bräuer forlater Elverum Folkehøgskule etter sitt møte med den norske konge og utenriksminister. (Østlendingens arkiv).

Verken Kongen eller utenriksministeren kan ta stilling til de tyske krav på stående fot. Det må regjeringen i Nybergsund gjøre. Her legger Kongen fram saken og sier: «Regjeringen skal ta avgjørelsen, men min stilling er klar. Jeg kan ikke gå med på de tyske kravene. Det ville stride mot alt det som jeg har oppfattet som min plikt mot Norge siden jeg kom til landet for snart 35 år siden. Jeg kan ikke utnevne Quisling som jeg vet ingen tillit har, til statsminister. Hvis derfor regjeringen skulle bestemme seg for å gå med på de tyske krav, så er det ingen annen utveg enn å abdisere». (Referat daværende statsråd Nils Hjelmtveit).

I Nybergsund blir Kongens nei regjeringens enstemmige nei. Loddet er kastet for godt. Norge tar kampen opp mot de tyske angriperne.

S NAVN

Fredag 12. april 1940: (101177) Kong Haakon i Sverige

Dette bildet viser at kong Haakon var i Sverige den 12. april 1940. Midt på bildet med ryggen til står oberst N. Østgaard. Til venstre for ham delvis skjult kronprins Olav, og bak bilen til høyre skimtes kong Haakon.

Dette unike bildet dokumenterer en historisk begivenhet som i flere år ble benektet å ha funnet sted, nemlig at kong Haakon var i Sverige under flukten fra de tyske okkupantene. Stedet på bildet er Flötningen og datoen er 12. april 1940.

THORLEIF ANDREASSEN

Oppholdet varte ikke mer enn 20 minutter. Den svenske regjering kunne ikke love at kong Haakon, kronprins Olav, noen norske regjeringsmedlemmer og oberst Østgaard kunne få reise uhindret fra Sverige igjen. Den norske kongen risikerte å bli internert.

I mange år etter den annen verdenskrigs slutt ble det benektet at den norske kongen var innom Sverige da han og regjeringen var på flukt fra de tyske okkupantene. Også kong Haakon skal ha benektet at han var i Sverige. Vi har fått

Utenriksminister Christian Günther med sjokktelegram: Ingen garanti for at kong Haakon kunne forlate Sverige hvis han besøkte landet i 1940.

låne dette unike bildet av advokat Knut Løfsnes. Løfsnes, som drev etterretningsvirksomhet i Stockholm under den annen verdenskrig, forteller at han nylig fikk bildet av en god svensk venn, nemlig politinspektør Bengt Edgren (80) som sammen med sin kone Lisa er tildelt norsk heder for sin hjelp til nordmenn under krigen.

Det var Trygve Lie som i sin bok «Leve eller dø – Norge i krig» fastslo at den

norske kongen hadde vært i Sverige. Lie var en av dem som relste sammen med ham.

Ifølge Trygve Lie var det Halvdan Koth som i siste instans presset på for at kongen og kronprinsen skulle søke et «trygt» (anført i boken) oppholdsted i Sverige for en kort tid. Kongen og kronprinsen var minst villige av følget til å reise inn i Sverige. Det ble tatt kontakt med den svenske utenriksminister

Christian Günther i Stockholm med forespørsel om kongen kunne reise uhindret ut fra Sverige ved et besøk. Dette måtte Günther konferere med sin regjering om. I et telegram ga Günther beskjed om at regjeringen ikke kunne gi et slikt løfte. Lie skriver at denne meddelelsen kom som et sjokk.

Det ble et kort opphold i Flötningen for nordmennene. Mens Trygve Lie gikk inn i den kooperative forening på stedet for å ringe til militære svenske myndigheter, gikk kong Haakon og hans følge ut av bilene. Lie fremholder at de militære myndigheter befant seg i etasjen over ham, og at han snakket med en kaptein som lot nordmennene få reise uhindret over grensen igjen. Så gikk ferden nedover Engerdalen.

Kapteinene het forøvrig Torsten Pålhgren, sjef for tiende kompani i 13. Han var i et dilemma. I utgangspunktet skulle han ha internert den norske kongen, kronprinsen og oberst Østgaard fordi de bar militære uniformer. Pålhgren søkte forgjeves etter veiledning fra høyere militært hold. Avgjørelsen ble hans. – Då trodde jag at jag satt min siste potatis, sa Torsten Pålhgren etter at han hadde tatt sitt livs viktigste beslutning.